

שְׁשֵׁה סְדְרֵי מִטְנָה

מִשְׁנֵי יוֹת

לְתַלְמִידִים

עוֹז וְהֶדֶר

מִסְכַּת

פְּסָחִים

עִם פִּירוּשֵׁי

רַבֵּינוּ עֹבַדְיָה מְבֵרְטִנּוֹרָא

עֵיקָר תּוֹסְפוֹת יו"ט

י"ל ע"י

מַמְלַכַת הַתּוֹרָה 'עוֹז וְהֶדֶר'

תַּטְע"ח לִפ"ק

הַקְדָּמָה לְמִסְכַּת פְּסָחִים

מִסְכַּת פְּסָחִים

מִסְכַּת פְּסָחִים היא המִסְכַּת השְׁלִישִׁית בְּסֵדֶר מוֹעֵד, הַסֵּדֶר הָעוֹסֵק בְּדִינֵי הַשְּׁבֻתוֹת וְהַמוֹעֲדִים, וְהִיא עוֹסֶקֶת בְּדִינֵי חַג הַפֶּסַח.

הַמְצוֹת הַמִּיְחָדוֹת לְחַג הַפֶּסַח הֵן: אֶסוּר אֲכִילַת חָמֶץ וְהִנָּאָה מִמֶּנּוּ, חֵיּוֹב בְּעוֹרוֹ, מְצוֹת הַקְּרֵבֶת קָרְבֵן פֶּסַח בְּעָרֵב פֶּסַח וּמְצוֹת אֲכִילָתוֹ בְּלֵיל פֶּסַח, אֲכִילַת מִצָּה וּמְרוֹר בְּלֵיל פֶּסַח, וְסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרָיִם.

מְצוֹת אֵלוֹ נַחֲלָקוֹת לְשָׁנֵי חֻלְקִים:

א. עֲנִינֵי חָמֶץ וּמִצָּה וְשֶׂאֵר מְצוֹת לַיַּל הַסֵּדֶר, הַנוֹהֲגוֹת גַּם בְּזִמְנֵי הַזֶּה. עֲנִינֵים אֵלוֹ נִמְצָאִים בְּפָרָקִים א'-ד' וּבְפָרָק י'. בְּפִי חֵלֶק מֵהֶרָאשׁוּנִים נִקְרָא חֵלֶק זֶה שֶׁל הַמִּסְכָּת בְּשֵׁם 'מִסְכַּת פֶּסַח רִאשׁוֹן' [רָאָה גַּם בְּגִמְרָא (נח:)].

ב. מְצוֹת הַקְּרֵבֶת קָרְבֵן פֶּסַח בְּעָרֵב פֶּסַח, וּמְצוֹת אֲכִילַת הַפֶּסַח בְּלֵיל הַסֵּדֶר - שְׂאִינָן נוֹהֲגוֹת אֲלֹא בְּזִמְנֵי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קִיָּם. עֲנִינֵים אֵלוֹ נִמְצָאִים בַּמִּסְכָּת בְּפָרָקִים ה'-ט'. בְּפִי חֵלֶק מֵהֶרָאשׁוּנִים נִקְרָא חֵלֶק זֶה שֶׁל הַמִּסְכָּת בְּשֵׁם 'מִסְכַּת פֶּסַח שְׁנִי' [רָאָה גַּם בְּגִמְרָא (טז)].

אֶסוּרֵי חָמֶץ

חָמֶץ הוּא דָּבָר מֵאֲכָל הָעֵשׂוּי מֵאֶחָד מִחֻמְשַׁת מִינֵי דָגָן: חֻטָּה, שְׂעוֹרָה, שִׂיפּוֹן, כְּסִמִּין וְשֻׁבֵּלֶת שׁוּעָל, שְׂבָאוּ עֲלֵיהֶם מַיִם, וְעַל יְדֵי כֹּף הַחֲמִיצוֹ.

שְׁנֵי אֶסוּרִים הֵם בְּחָמֶץ: א. אֶסְרָה תוֹרָה לֶאֱכֹל וְלִהְנוֹת מִחָמֶץ בְּפֶסַח, וְכֹה חָמוּר הָאֶסוּר עַד שֶׁעָנְשׁוּ שֶׁל הָאוֹכֵל חָמֶץ בְּמִזִּיד - פָּרַת. ב. עוֹד אֶסְרָה תוֹרָה לְבַל יִרְאֶה וּבַל יִמְצֵא בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם חָמֶץ בְּפֶסַח, וְצוּתָהּ עַל הָאָדָם לְהִשְׁבִּיתוֹ מִרִשׁוֹתוֹ.

אֶסוּר אֲכִילַת חָמֶץ מִתְחִיל כְּבָר מְעָרֵב פֶּסַח, בְּיוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן, מִחֻצוֹת הַיּוֹם. חֻכְמִים הוֹסִיפוּ וְאָסְרוּ לֶאֱכֹל חָמֶץ וְכֹן לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ, עוֹד זְמַן מֶה קֵדָם לְכוֹן פְּרָטִים אֵלוֹ, וְהִדְעוֹת הַשּׁוֹנוֹת בְּכָה, נִתְבָּאֲרוּ בְּכֹה מִשְׁנִיּוֹת שֶׁבְּפָרָקִים א'-ב'.

הָאֶסוּר לְבַל יִרְאֶה וְיִמְצֵא חָמֶץ בְּרִשׁוֹתוֹ שֶׁל אָדָם עִם חוֹבַת הַשְּׁבֻתָּה הַחֲמִיץ, אִף הֵם מִתְחִילִים בְּעָרֵב פֶּסַח. חֻכְמִים הוֹסִיפוּ וְחִיְבוּ אֶת הָאָדָם לְבַדֵּק אֶת בֵּיתוֹ בְּלֵיל עָרֵב פֶּסַח [לֵיל אַרְבַּעָה עָשָׂר בְּנִיסָן], הַזְּמַן בּוֹ בְּנִי אָדָם נִמְצָאִים בְּבִתְיָהֶם, כְּדִי שְׂיִמְצָא אֶת הַחֲמִץ שֶׁעָלָיו לְהוֹצִיא וְלִהְשִׁיבָהּ. הַבְּדִיקָה נְעִשִׂית לְאוֹר הַנֵּר, שֶׁהוּא יָפָה לְבְדִיקָה.

הקדמה למסכת פסחים

את החמץ הנמצא יש לבער למחרת, ביום ערב פסח. בנוסף יש לבטל את החמץ, הינו לומר פי הוא נחשב בעינינו כעפר הארץ, ועל ידי כן, גם אם קים חמץ שלא נמצא בבדיקה, אין האדם עובר על החזקתו [וכיון שבין כן הוא מבטל את חמצו, הרי ששוות הדין היתה שיהיה די בבטול ולא יהיה צורך בבדיקה כלל, אלא שחששו חקמינו זכרונם לברכה שמא לא יעשה הבטול בלב שלם או שמא אם לא יבדק וישאר חמץ בביתו יבוא לאכלו, ומפני כן הצריכו גם בבדיקה מלבד הבטול].

דיני הבדיקה נמצאים בפרק א'. דינים נוספים אודות החמץ ובטולו, בפרקים ב'-ג'. בתחלת פרק ג' קימת התיחסות גם לדינו של 'חמץ גקשה', הינו חמץ שאינו ראוי למאכל אדם [כגון חמץ המשמש כדבק], ועוד פרטים בדינים אלו.

מצות ליל הסדר

מצות רבות צותה התורה בליל הסדר: מצות אכילת קרבן פסח, מצות אכילת מצה, מצות אכילת מרור ומצות ספור יציאת מצרים.

חקמינו זכרונם לברכה הוסיפו מצות נוספות בליל הסדר: שתיית ארבע כוסות, מצות הסבה, אכילת פרס, אכילת אפיקומן, אמירת גסח ההגדה, אמירת הלל, ועוד.

דיני מצה ומרור הובאו בפרק ב'.

דיני ליל הסדר לפרטיו נתבארו בפרק י'.

הקרבת קרבן פסח

מצות עשה על כל אדם מישראל, בין איש ובין אשה, להקריב בערב פסח אחר מצות קרבן פסח הבא מן הכבשים או מן העזים, ממין זכר, ולאכל ממנו כזית בליל פסח על מצות ומרורים. הקרבן צריך להשחט לשם בעליו ולשם הקרבן.

אין הקרבן נשחט אלא למנויו - לאותם אנשים שנמנו עליו מתחלה, ורק הם ראויים לאכל ממנו. ואין ממנים על הפסח אלא מי שיכול לאכל כזית. ולא זו בלבד, אלא גם שאין לעוסקים בעבודות הקרבן לחשב בעת עבודותיו פי הם עושים אותו לשם קרבן אחר, או שלא למנויו, או שלא לאוכליו. מחשבות אלו פוסלות את הקרבן.

אף אין לשחט את הפסח ולעבד את עבודותיו כאשר יש חמץ ברשות אותם עובדים או ברשות הנמנים על הקרבן.

קרבן פסח הוא הקרבן היחיד הקרב אחר תמיד של בין הערבים.

הקדמה למסכת פסחים

כל הדינים הללו ופרטיהם, נמצאים במסכת פסח ה'. בפסח זה גם נתבאר כיצד היה סדר הקרבת הקרבן במקדש.

בפסח ו' נתבאר אלו דינים בעשיית הפסח דוחים את השבת [ועוד פרטים השכימים להקרבתו בשבת], וכן דיני קרבן חגיגה: יש ועם הקרבן מביאים גם קרבן חגיגה [שהיא פקרבן שלמים הבא מהצאן ומהבקר, גדולים וקטנים, זכרים ונקבות, ונאכל לשני ימים ולילה אחד].

ככל קדשים, בשר קרבן שנטמא אסור באכילה. כמו כן בשר קרבן אסור באכילה לטמאים. עם זאת, כאשר כל הקהל או רבו טמאים, 'טמאה התרה בצבור', והקרבן קרב בטמאה וכן נאכל בטמאה. פרטי דינים אלו בפסח ז'.

בפסח ח' מתבארים פרטים הנוגעים להתמנות על קרבן פסח.

אכילת קרבן פסח

קרבן הפסח נאכל בליל הפסח, למנויו, על מצות ומרורים.

אמרה תורה 'אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים פי אם צלי אש ראשו על פקעיו ועל קרבו' (שמות יב ט), 'נא' פרושו שאינו צלוי לגמרי, והינו שאין לאכל את הפסח אלא אם צלוהו כל צרכו. דינים אלו, עם דיני אכילת הפסח בחבורה אחת ובבית אחד, ואסור שבירת עצם ממנו - נתבארו בפסח ז'.

זמן אכילת הקרבן, דוקא בליל הפסח. אמנם מעקר הדין מתר לאכלו כל הלילה, אלא שגזרו חכמים שלא יאכלנו אלא עד חצות הלילה. במשנה האחרונה במסכת נתבאר שאחר חצות אף מטמא הפסח את הידים. כן נתבאר שם פרטים אודות ברפת האכילה של הקרבן.

פסח שני

מי שלא הקריב את קרבן הפסח בארבעה עשר בניסו, יקריבנו בפסח שני בארבעה עשר באיר, בין אם לא הקריב פסח ראשון מחמת שהיה טמא ובין אם לא יקריבנו מחמת שהיה בדרך רחוקה, או מסבה אחרת.

קזמים כמה חלוקים בין פסח ראשון לפסח שני: אין אסור חמץ בפסח שני, ושלא בפסח ראשון - אין צריכים לומר הלל בעת אכילת פסח שני.

פרטי הדינים והחלוקים בין פסח ראשון לשני נתבארו בפסח ט'. בפסח זה גם נתבארו החלוקים שבין קרבן פסח שבכל הדורות לקרבן פסח שהקריבו ישאל במצרים. עוד בפסח זה: דינו של קרבן פסח שנתערב בקרבן אחרים.

פרק א (א) אור לארבעה עשר. ליל שלמחרתו יהיה ארבעה עשר. וקורא התנא ללילה אור כדרך שקורין לעור סגי נהור, ולישנא מעליא נקט: בודקים את

מפני שבליילה כל העם מצויין בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה בלילה יותר מביום, דשרגא בטיהרא למאי מהניא. ומיהו, אם לא בדק ליל ארבעה עשר ובדק בארבעה עשר

החמין. אית דמפרשי טעמא דבדיקה כדי שלא יעבר על 'בל יראה ובל ימצא' (ראה שמות יג ז, שם יב ט) אם יהיה חמץ בביתו בפסח. ואף על גב דבבבטול בעלמא סגי (א), חיישינן שמא ימצא גלוסקא יפופיה וימלא על בטולו ויחשב עליה לאכלה (ב), ויעבר עליו על 'בל יראה ובל ימצא', הלכך בודקים את החמץ כדי לבערו מן העולם. ואית דאמרי טעמא דבדיקה גזרה שמה ימצא חמץ בביתו בפסח ויאכלנו, פיון שאין רגיל להיות בדל ממנו כל שאר ימות השנה: לאור

לארבעה עשר, בודקים את החמץ לאור הנר. כל מקום שאין (א) מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. ולמה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסין בו חמץ. בית שמאי אומרים, שתי שורות על פני כל המרתף. ובית הלל אומרים,

הנר. בגמרא (א) יליף דבדיקת חמץ צריכה שתהא לאור הנר, מדכתיב ה'כא (שמות יב ט) 'שאר לא ימצא', וכתיב ה'תם (בראשית מד יב) 'וימצא הגביע', מה מציאה האמורה שם על ידי חפוש, שנאמר 'ויחפש וכו' וימצא', אף מציאה האמורה פאן על ידי חפוש, ויחפש הוי בגר דכתיב (משלי כ כז) 'ער ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן'. ותקנו הבדיקה בלילה,

שחרית, צריך שיבדק נמי לאור הנר: ולמה אמרו. לקמן במתניתין: שתי שורות. של חביות הסדורות זו על גבי זו במרתף של יין צריך לבדק ביניהן, אחר שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך לבדק, למה הצריכו לבדקו. ומשני, לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ, כמו מרתף שמסתפק ממנו יין לשלחנו, ופעמים שהשמש עומד למזג ופתו בידו, וכשהיין פלה נכנס במרתף להביא יין: שתי שורות על פני כל המרתף. דרך

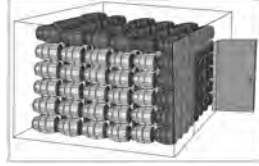
אוצרי יין לסדר חביותיהן שורות שורות, עד שממלאין כל קרקעית המרתף, וחוורין ומניחין חבית על חבית, פשוות התחתונות כן שורות העליונות עד שמי הקורה (ב). ושתי שורות שאמרו בית שמאי הם שורה חיצונה מן הארץ עד שמי קורה, וחוור ובדק החביות העליונות על פני ארכו ורחבו (ג) של מרתף, נמצאו שתי שורות כמין גא"ם

זמן בדיקת חמץ ומקום הצריך הבדיקה

עיקר תו"ט

ואוצרות יין ושמן דאין צריכים בדיקה. ואהא מקשה ולמה אמרו כו' דהא אין צריך בדיקה. ומשני במרתף כו': (ד) פירש רש"י (ח: ד"ה שתי) עד התקרה. והוא כמו 'שמי השמים' (תהלים קמח ד: ה) 'ארכו' הוא שאמר שבדק שורה החיצונה מן הארץ, וירוחבו' הוא שאמר שחוזר ובדק העליונות. ועיין תו"ט:

(א) דילפינן מדכתיב (שמות יב טו) 'תשביתו' ולא כתיב 'תבערו', והשבתה בלב היא השבתה. רש"י (ד"ה בבבטול): (ב) כלומר דכמו שבבטול בעלמא דהיינו שיחשוב בלבו כאילו הוא עפר סגי בכך אף על פי שלא הוציא בשפתיו כלום, הכי נמי במחשבה חוזר מבטולו וזוכה בה, דמחשבה מבטלת מחשבה: (ג) שאין. בגמרא (ח) מפרש לאתויי כו'

יונית⁽¹⁾, שורה אחת בזקיפה ושורה אחת בשכיבה: שתי

עשר שחרית. הכי קאמר, באחד משלושה פרקים הללו בלבד בודקים, ולאחר שלושה פרקים הללו אם לא בדיק שוב אינו בודק: בתוך המועד. בשעה ששית, שהוא מועד

הבעור: לאחר המועד.

עד שתחיש⁽²⁾. ואית

דמפרשי בתוך המועד, בתוך הפסח. לאחר המועד, לאחר הפסח,

כדי שלא יתערבו לו חמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה בחמץ של החר שנעשה לאחר הפסח. ורבי יהודה סבר,

לאחר הבעור דהיינו לאחר זמן אסורו של חמץ, לא יבדק כלל, דילמא אתי למיכל מיניה. ורבנן אמרי יבדק לאחר זמן אסורו, ולא חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה כיון שכל עצמו מחזר עליו לשרפו.

ואין הלכה כרבי יהודה: (ד) ושורפין בתחלת שש. ואף על גב דכל שעה ששית מדאורייתא

יניחנו בצנעא, כדי

שלא⁽³⁾ יהא צריך בדיקה אחריו:

רבי מאיר אומר, אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש. ורבי

עיקר תו"ט

מודו דכל היכא דענוש כרת אפילו מחזר עליו לשורפו חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה. ולא סמכינן אהאי טעמא אלא עד שתחשך, דליכא כרת. ה"ל [י: ד"ה יבוק]: (ט) שמשיר. כלילה לצרכו שיאכל כלילה גם בבוקר. ה"ל [ט: ד"ה ומה]: (י) שש. דהא דתנן לעיל דאין חוששים היינו מספק. אבל הכא איכא למיחש שמא תטול חולדה בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמרא (ט):

שתי שורות החיצונות שהן העליונות:

ב אין חוששין שמא גררה חלדה מבית לבית וממקום למקום, דאם בן, מחצר לחצר ומעיר לעיר, אין לדבר סוף:

ג רבי יהודה אומר, בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הבעור. וחקמים אומרים, לא בדיק אור ארבעה עשר, יבדק בארבעה עשר. לא בדיק בתוך המועד. לא בדיק בתוך המועד.

המועד, יבדק לאחר המועד. ומה שמשייר⁽⁴⁾, יניחנו בצנעא, כדי שלא⁽⁵⁾ יהא צריך בדיקה אחריו:

ד רבי מאיר אומר, אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש. ורבי עיקר תו"ט

מודו דכל היכא דענוש כרת אפילו מחזר עליו לשורפו חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה. ולא סמכינן אהאי טעמא אלא עד שתחשך, דליכא כרת. ה"ל [י: ד"ה יבוק]: (ט) שמשיר. כלילה לצרכו שיאכל כלילה גם בבוקר. ה"ל [ט: ד"ה ומה]: (י) שש. דהא דתנן לעיל דאין חוששים היינו מספק. אבל הכא איכא למיחש שמא תטול חולדה בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמרא (ט):

ועשויה כמו כ"ף פתוחה שלנו, שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה, כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג (רש"י שם ד"ה גאם). הרואה את הקורה, דהיינו כל גג השורות. רש"י (שם ד"ה הרואה): (1) והאי פתח' לאו כנגדו ממש קאמר, אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי. רש"י (ח: ד"ה ושלמטה הימנה - השני): (2) ואיכא למידק ומשתחשך ואילך למה לא יבדוק, ואפשר דהיינו טעמא משום דאפילו רבנן

המועד, יבדק לאחר המועד. ומה שמשייר⁽⁴⁾, יניחנו בצנעא, כדי שלא⁽⁵⁾ יהא צריך בדיקה אחריו:

ד רבי מאיר אומר, אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש. ורבי עיקר תו"ט

מודו דכל היכא דענוש כרת אפילו מחזר עליו לשורפו חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה. ולא סמכינן אהאי טעמא אלא עד שתחשך, דליכא כרת. ה"ל [י: ד"ה יבוק]: (ט) שמשיר. כלילה לצרכו שיאכל כלילה גם בבוקר. ה"ל [ט: ד"ה ומה]: (י) שש. דהא דתנן לעיל דאין חוששים היינו מספק. אבל הכא איכא למיחש שמא תטול חולדה בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמרא (ט):

שורות החיצונות. השורה העליונה הסמוכה לשמי קורה הרואה פני הפתח⁽¹⁾, ושלמטה הימנה. ואותן שלפנים אינו בודק כלל. ומן החיצונות אינו בודק אלא שתי העליונות בלבד: (ב) אין חוששין. כשבדיק הבית בזוית זו וכא לבדק זוית זו, אין חוששין שמא בתוך שבאתי לזו גררה חלדה למקום הבדוק וצריך אני לחזור ולבדק, שאם באת לחוש לקו, הרי גם מחצר לחצר יש לומר בן, אני בדיקתי קדם לחברי ולאחר בדיקתי הביאה חלדה חמץ מחצר חברי לחצרי, ואין לדבר סוף: (ג) בודקים אור ארבעה עשר ובארבעה

שורות החיצונות. השורה העליונה הסמוכה לשמי קורה הרואה פני הפתח⁽¹⁾, ושלמטה הימנה. ואותן שלפנים אינו בודק כלל. ומן החיצונות אינו בודק אלא שתי העליונות בלבד: (ב) אין חוששין. כשבדיק הבית בזוית זו וכא לבדק זוית זו, אין חוששין שמא בתוך שבאתי לזו גררה חלדה למקום הבדוק וצריך אני לחזור ולבדק, שאם באת לחוש לקו, הרי גם מחצר לחצר יש לומר בן, אני בדיקתי קדם לחברי ולאחר בדיקתי הביאה חלדה חמץ מחצר חברי לחצרי, ואין לדבר סוף: (ג) בודקים אור ארבעה עשר ובארבעה

המועד, יבדק לאחר המועד. ומה שמשייר⁽⁴⁾, יניחנו בצנעא, כדי שלא⁽⁵⁾ יהא צריך בדיקה אחריו:

ד רבי מאיר אומר, אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש. ורבי עיקר תו"ט

מודו דכל היכא דענוש כרת אפילו מחזר עליו לשורפו חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה. ולא סמכינן אהאי טעמא אלא עד שתחשך, דליכא כרת. ה"ל [י: ד"ה יבוק]: (ט) שמשיר. כלילה לצרכו שיאכל כלילה גם בבוקר. ה"ל [ט: ד"ה ומה]: (י) שש. דהא דתנן לעיל דאין חוששים היינו מספק. אבל הכא איכא למיחש שמא תטול חולדה בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמרא (ט):

ועשויה כמו כ"ף פתוחה שלנו, שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה, כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג (רש"י שם ד"ה גאם). הרואה את הקורה, דהיינו כל גג השורות. רש"י (שם ד"ה הרואה): (1) והאי פתח' לאו כנגדו ממש קאמר, אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי. רש"י (ח: ד"ה ושלמטה הימנה - השני): (2) ואיכא למידק ומשתחשך ואילך למה לא יבדוק, ואפשר דהיינו טעמא משום דאפילו רבנן

המועד, יבדק לאחר המועד. ומה שמשייר⁽⁴⁾, יניחנו בצנעא, כדי שלא⁽⁵⁾ יהא צריך בדיקה אחריו:

ד רבי מאיר אומר, אוכלין כל חמש, ושורפין בתחלת שש. ורבי עיקר תו"ט

מודו דכל היכא דענוש כרת אפילו מחזר עליו לשורפו חיישינן דילמא אתי למיכל מיניה. ולא סמכינן אהאי טעמא אלא עד שתחשך, דליכא כרת. ה"ל [י: ד"ה יבוק]: (ט) שמשיר. כלילה לצרכו שיאכל כלילה גם בבוקר. ה"ל [ט: ד"ה ומה]: (י) שש. דהא דתנן לעיל דאין חוששים היינו מספק. אבל הכא איכא למיחש שמא תטול חולדה בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמרא (ט):

חש חולדה

זמן הבדיקה ומי שלא בדיק בזמן

שעת אכילה ושעת שריפה

עיקר תו"ט

(1) ועשויה כמו כ"ף פתוחה שלנו, שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה, כאדם הבודק כותל הבית מבחוץ והגג (רש"י שם ד"ה גאם). הרואה את הקורה, דהיינו כל גג השורות. רש"י (שם ד"ה הרואה): (2) והאי פתח' לאו כנגדו ממש קאמר, אלא הכותל שהפתח בו קרי הכי. רש"י (ח: ד"ה ושלמטה הימנה - השני): (3) ואיכא למידק ומשתחשך ואילך למה לא יבדוק, ואפשר דהיינו טעמא משום דאפילו רבנן

משנה ד - 1

שְׂרִיא (יא), גִּזְרוּ רַבָּנַן עֲלֶיהָ דִּילְמָא טַעוּ וְסָבוּר
עַל הַשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא שְׁשִׁית, אֲבָל הַחֲמִישִׁית
לֹא טַעוּ לְמִימַר עַל הַשְּׁבִיעִית שֶׁהִיא חֲמִישִׁית,
וּמִתָּר: תוֹלִין כָּל חֲמִישׁ. וְאִינוּ אוֹכְלִי,

עֶשֶׂר לֹא יוֹכֵל לְהִבְיָאָהּ, וְכָל שֶׁכֵּן בַּפֶּסַח,
וְנִפְסְלוּ בְלִינָה לְיוֹם אַרְבַּעַּה עֶשֶׂר לְפִי שְׁלֹא
הָיוּ לָהֶם אוֹכְלִים כָּל כָּף, וּמִשּׁוּם הֵכִי דְפִסְלוּת
הָיוּ נִתְּנוּת שָׁם, שָׁאֵם הָיוּ כְּשֵׁרוֹת לֹא הָיוּ

גִּזְרָה מִשּׁוּם יוֹם הַמַּעֲנָן
דְּטַעֲוִי וְסָבוּר עַל הַשְּׁבִיעִית
שֶׁהִיא חֲמִישִׁית. וּמִיָּהוּ
לְשַׂרְף אִינוּ צָרִיף,
וּמֵאֲכִיל לְבִהְמָתוֹ. אֲבָל
שְׁשִׁית אִף בִּהְנָאָה
אֲסוּר מְדַרְבְּנָן, גִּזְרָה
מִשּׁוּם שְׁבִיעִית. וְהִלְכָה
כְּרַבֵּי יְהוּדָה: (ה) שְׁתֵּי
חֲלוֹת. שֶׁל חֲמֵץ: שֶׁל
תּוֹדָה פִּסְלוּת. שְׁנִפְסְלוּ
בְלִינָה, שְׁמִתּוֹךְ שֶׁהֵן
מְרֻבּוֹת לְחֲמֵי תּוֹדָה
בְּשְׁלוּשָׁה עֶשֶׂר בְּנִיסָן,
שֶׁכֵּל מִי שֵׁישׁ לוֹ תּוֹדָה
לְהִבְיָא מְבִיאָה בְּשְׁלוּשָׁה
עֶשֶׂר (יב), נִפְסְלוֹת בְּלִינָה
לְבַקֵּר שֶׁל אַרְבַּעַּה עֶשֶׂר.
לְחֲמֵי תּוֹדָה אַרְבַּעִים
חֲלוֹת, עֶשְׂרֵה מִקֵּץ חֲמֵץ,
וְתּוֹדָה נֶאֱכַלְתָּ לְיוֹם
וְלֵילָה, וְאֵם הָיוּ מְבִיאִים
אוֹתָם בְּאַרְבַּעַּה עֶשֶׂר
אֵין נֶאֱכַלוֹת שֶׁל חֲמֵץ
אֲלֹא עַד שֶׁשׁ שְׁעוֹת,
וְאֲסוּר לְהִבְיָא קֶרֶבֶן בְּיוֹם

יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹכְלִין כָּל
אַרְבַּע, וְתוֹלִין כָּל חֲמִישׁ,
וְשׂוֹרְפִין בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ:

ה וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
שְׁתֵּי חֲלוֹת שֶׁל תּוֹדָה
פִּסְלוֹת וּמִנְחוֹת עַל גֶּגֶג
הָאֲצִטְבָּא. כָּל זְמַן שְׁמִנְחוֹת,
כָּל הָעָם אוֹכְלִים. נְטִילָה
אַחַת, תוֹלִין, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא
שׂוֹרְפִין. נְטִילוּ שְׁתֵּיהֶן,
הַתְּחִילוּ כָּל הָעָם שׂוֹרְפִין. רַבֵּן
גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר, חֲלוֹן נֶאֱכַלִּים
כָּל אַרְבַּע, וְתֵרוּמָה כָּל חֲמִישׁ,
וְשׂוֹרְפִין בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ:

ו רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים
אוֹמֵר, מְיֻמְיָהֶם שֶׁל
כֹּהֲנִים לֹא נִמְנָעוּ מִלְּשַׂרְף
אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלֵד

נִתְּנִים אוֹתָם שָׁם לְפִסְלָם
בְּיָדֵים: שְׁמִנְחוֹת. שָׁם
עַד זְמַן הַבַּעוּר וְנִשְׁרָפוֹת:
עַל גֶּגֶג הָאֲצִטְבָּא.
שֶׁהָיָה בְּהַר הַבַּיִת, כְּדִי
שְׂרִיא אוֹתָם שָׁם לְסִימָן:
נְטִילָה אַחַת מִיָּהוּ.
בְּתַחֲלַת שְׁעָה חֲמִישִׁית
כָּא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין וְנוֹטֵל
הָאֲחַת, וְכָל הָעָם מְפִירִים
שֶׁהִגִּיעַ שְׁעָה חֲמִישִׁית
וְתוֹלִין: וְתֵרוּמָה כָּל
חֲמִישׁ. דְּאֲסוּר לְהַפְסִיד
קִדְשִׁים בְּיָדֵים כָּל זְמַן
שֶׁיִּכּוֹל לְאַכְלֵם: וְשׂוֹרְפִין
בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ. דֵּהֲשַׁתָּא
וְדֹאֵי רַבָּא טַעוּ בֵּין
שְׁשִׁית לְשְׁבִיעִית. וְאֵין
הִלְכָה כְּרַבָּן גְּמַלְיָאֵל:
(ו) מְיֻמְיָהֶם שֶׁל כֹּהֲנִים
לֹא נִמְנָעוּ. מִשּׁוּם
דְּבַעֲוִי לְמִתְנֵי סִיפָא
(מ"ו) מְדַבְּרִיהֶם לְמַדְנֵוּ
שְׂוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה
עִם הַטְּמֵאָה [נִקְטָט]
לָהּ הֵכָא: מִלְּשַׂרְף

אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלֵד הַטְּמֵאָה. בְּוֹלֵד
שֶׁל וָלֵד קָאָמַר, כְּלוּמַר הַבֶּשֶׂר שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי
שֶׁנִּטְמָא בְּשָׁנֵי לְטְמֵאָה, שֶׁהוּא וָלֵד שֶׁל וָלֵד, לֹא

שִׁיתְמַעֲט זְמַן אֲכִילָתוֹ, שְׂאִין מְבִיאִין קִדְשִׁים
לְבֵית הַפֶּסֶל (יג), הִלְכָף כָּל מִי שֶׁהָיָה עֲלָיו
קֶרֶבֶן תּוֹדָה מְבִיאָה בְּשְׁלוּשָׁה עֶשֶׂר, דְּבִאֲרַבְעָה

סימן
לשעת
אכילה
ושריפה
ודין
תרומה
של חמץ

לשרוף
טומאה
קלה עם
טומאה
חמורה
בקדשים
ובתרומה

עיקר תו"ט

לשחיטת הפסח, שהוא בין הערבים, והוא חצי יום.
הו"ט (חמץ ומצה פ"א ה"ח, פ"ב ה"א): (יב) דלשהוויי עד
אחר הפסח עובר בעשה דיובאת שמה והבאתם
שמה' (דברים יב ה, ו) (כמו שכתב הר"ב ריש ראש
השנה (ד"ה ולהג"ס)):

(יא) שנאמר (שמות יב טו) 'אך ביום הראשון תשביתו
שאוור מבתים'. ומפי השמועה למדו שהראשון זהו
י"ד, ראייה לדבר זה שכתוב בתורה (דברים טו ג) 'לא
תאכל עליו חמץ'. כלומר על קרבן הפסח. כך למדו
בפירוש דבר זה, לא תאכל חמץ משעה שראויה

נִמְנָעוּ מִלְשַׁרְפוֹ עִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב
הַטְּמֵאָה שֶׁהוּא רֵאשׁוֹן לַטְּמֵאָה, וְכַשְּׁנוֹנֵעַ זֶה
הַבֶּשֶׂר שֶׁהִיא מִתְחַלְתּוֹ שְׁלִישִׁי בַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא
בָּאֵב הַטְּמֵאָה חֹזֵר לְהִיּוֹת שְׁנִי, שֶׁהָרִי נִגְעַ
בְּרֵאשׁוֹן וְנִעֲשֶׂה שְׁנִי,
וְנִמְצָא שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ
טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ,
דְּמַעֲיַקְרָא שְׁלִישִׁי וְהִשְׁתָּא
שְׁנִי, וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא
נִמְנָעוּ מִלְשַׁרְפוֹ עִם הַמּוֹר
מִמְנוֹ, דְּהוֹאִיל וְאִף זֶה
הַקָּל לְשַׁרְפָּה עוֹמֵד, לֹא
חָשׂוּ אִם מְטֵמְאִין אוֹתוֹ
יּוֹתֵר מִמָּה שֶׁהִיא. וְאִף עַל
פִּי שְׂאִין אֶכְל מְטֵמָא אֶכְל
מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר
בְּטֵמְאֵת אֶכְלִין (ויקרא יא
לח) 'טֵמָא הוּא', הוּא
טֵמָא, וְאִינוּ מְטֵמָא אֶכְל
כִּיּוֹצֵא בּוֹ, מִכָּל מְקוֹם
רִבְּנָן גְּזָרוּ שֶׁהִיא אֶכְל
מְטֵמָא אֶכְל: הַשְּׂמֹן. שֶׁל

שריפת
תרומה
של חמץ
טהורה
עם
תרומה
טמאה

הַטְּמֵאָה עִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא
בָּאֵב הַטְּמֵאָה, אִף עַל פִּי
שֶׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל
טְמֵאָתוֹ. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא
וְאָמַר, מִימֵיהֶם שֶׁל בְּהֵימָם
לֹא נִמְנָעוּ מִלְהַדְלִיק אֶת
הַשְּׂמֹן שֶׁנִּפְסַל בְּטָבוֹל יוֹם
בְּנֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטֵמָא מֵת (יד),
אִף עַל פִּי שֶׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה
עַל טְמֵאָתוֹ:

ז אָמַר רַבִּי מֵאִיר,
מִדְּבַרְיָהֶם לְמַדְנּוּ,

(במדבר יט טז) 'בְּחִלֵּל חֶרֶב', וְדַרְשִׁינָן 'חֶרֶב' הָרִי
הוּא כְּחִלְלִי, שֶׁהֶחֱרַב שֶׁנִּגְעַ בְּמַת נִעֲשֶׂה אֲבִי
אָבוֹת כְּמַת עֲצָמוֹ, וְכַשְּׁנוֹנֵעַ בְּטֵמָא מֵת שֶׁהוּא
אֲב, נִעֲשֶׂה גַם כֵּן הֶחֱרַב אֲב, וְהוּא הָדִין לְכָל
שְׂאָר כְּלִים חוּץ מִכְּלֵי
חֶרֶס, נִמְצָא הֵנָּה שֶׁל
מִתְכַּת שֶׁנִּגְעַ בְּטֵמָא מֵת,
נִעֲשֶׂה אֲב הַטְּמֵאָה.
וְהִשְׁתָּא הוֹסִיף רַבִּי
עֲקִיבָא עַל דְּבַרֵי רַבִּי
חֲנִינָא סְגֵן הַכֹּהֲנִים, שֶׁרַבִּי
חֲנִינָא לֹא הִתִּיר אֲלָא
לְהַחֲזִיר הַשְּׁלִישִׁי שְׁנִי,
וְרַבִּי עֲקִיבָא הִתִּיר
לְהַחֲזִיר הַשְּׁלִישִׁי רֵאשׁוֹן,
שֶׁהִשְׂמֹן שֶׁנִּפְסַל בְּטָבוֹל
יוֹם שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי,
כְּשֶׁמְדַלִּיקִין אוֹתוֹ בְּנֵר
שֶׁנִּטְמָא בְּטֵמָא מֵת, שֶׁהֵנָּה
עֲצָמוֹ נִעֲשֶׂה אֲב כְּמוֹ
שֶׁאֲמַרְנוּ, נִמְצָא שֶׁחֹזֵר
הַשְּׁלִישִׁי לְהִיּוֹת רֵאשׁוֹן,
וְאִף עַל פִּי כֵן לֹא נִמְנָעוּ, דְּהוֹאִיל וְיֵשׁ שֵׁם
טְמֵאָה עֲלָיו, לֹא חִיְשִׁינָן לִיה וּמִתָּר לְהוֹסִיף
בְּיָדֵים: (ז) מִדְּבַרְיָהֶם לְמַדְנּוּ. בֵּין רַבִּי
מֵאִיר בֵּין רַבִּי יוֹסִי תְרוּוִיָּהּוּ סְבִירָא לָהּוּ דְּבִשְׂר
שֶׁנִּטְמָא בּוֹלֵד הַטְּמֵאָה דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מִיָּרִי
בַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּמִשְׁקִים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּכָלִי
שֶׁנִּטְמָא בְּשַׁרְץ (טו), וְרַבִּי מֵאִיר סָבַר טְמֵאָת

תְרוּמָה (יג): שֶׁנִּפְסַל בְּטָבוֹל יוֹם. הוּא שְׁלִישִׁי
לַטְּמֵאָה, דְּטָבוֹל יוֹם פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מִן
הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ שְׁלִישִׁי לְעוֹלָם, לֹא שֶׁנֶּאֱ
אֶכְלִין וְלֹא שֶׁנֶּאֱ מִשְׁקִין: בְּנֵר שֶׁנִּטְמָא
בְּטֵמָא מֵת. הָאִי נֵר שֶׁל מִתְכַּת הוּא. וְכָל כְּלִים
חוּץ מִכְּלֵי חֶרֶס שֶׁנִּגְעוּ בְּטֵמְאָת מֵת נִעֲשׂוּ
כְּמוֹתָהּ, אִם אֲב אֲב, אִם רֵאשׁוֹן רֵאשׁוֹן, דְּכַתִּיב

עיקר תוי"ט

בנר שנטמא בטמא מת הוסיפו על טומאתו, שנעשה
ראשון ומטמאין אוכלין מדאורייתא. גמרא (יד):
(טו) כן כתב רש"י (טו: ד"ה ורבי). והקשה דסוף סוף כיון
דאין אוכל מטמא אוכל אלא מדרבנן מה קא מהני ליה
הא' בשר לבשר שלישי, אי לטויה שני מדרבנן,
מעיקרא נמי שני מדרבנן הוי, דהרי המשקין שנגעו בהן
לעולם תחילה הויין, אלא על כרחך להאי שנויי סבירא
ליה אוכל מטמא אוכל בקדשים מדאורייתא. ולמאן
דאמר דאין מטמא אין צריך לאוקמא במשקין,
ומדבריהם, מרבי אליעזר ורבי יהושע. ועיין תוי"ט:

(יג) מדקתני להדליק בנר. דאילו שמן של קודש
כשנטמא נשרף בקודש בבית הדשן ואין להכהנים היתר
בהם. אבל בתרומה כתיב (במדבר יח ח) 'משמרת
תרומותי', בשתי תרומות הכתוב מדבר, אחת טהורה
ואחת טמאה, ואמר רחמנא שלך תהיה להסיק תחת
תבשילך. רש"י (פסחים יד: ד"ה נוקמה): (יד) **בטמא מת**.
דייק לומר שנטמא בטמא מת. אף על גב דמשקין
לעולם תחילה הוי מגורית י"ח דבר (שבת פ"א מ"ד ראה
רע"ב שם ד"ה ושמונה). משום דאיהו סבירא ליה דמן התורה
משקין מטמאין אוכלין, ואשמעינן השתא דכשנטמאו